

DEKSA

Direktoratet for
eksportkontroll og sanksjoner

DEKSA-seminaret 2025

Eksport av flerbruksvarer

Direktoratet for eksportkontroll og sanksjoner

DEKSA

Direktoratet for
eksportkontroll og sanksjoner

Introduksjon til eksportkontroll

Historisk tilbakeblikk

Strategisk eksportkontroll – intet nytt regelverk

- Ca. 800 AD - første dokumenterte tilfellet av en statlig beslutning om å kontrollere eksporten av militære varer
- Karl den Store
 - forbød eksport utenfor det karolingiske rike (Frankrike) av sverd, hvis spesifikke legering av stål gjorde dem både lette og svært motstandsdyktige.
 - forbød smeder som mestret denne teknikken å reise utenfor imperiet
- Dette forbudet ble bekreftet av hans barnebarn, Charles II «den skallede» i 864 AD
- Kilde: [Custax & Legal | Export Control origins](#)

Stortingets vedtak av april 1935

- 1934 solgte Raufoss Ammunisjonsfabrikker ammunisjon til Bolivia mens landet var i krig med Paraguay.
- Folkeforbundet hadde, etter initiativ fra Storbritannia, gått inn for våpenembargo mot begge land.
- Saken utløste den første grunnleggende stortingsbehandling om retningslinjer for eksport av våpen og ammunisjon.
- I debatten fikk sterke moralske argumenter plass blant dem som mente at våpeneksporten burde begrenses eller helst avskaffes.
- St.vedtak april 1935
 1. Eksport av våpen og ammunisjon må kun tillates til land som ikke befinner sig i borgerkrig eller krig medmindre denne av Folkeforbundets kompetente organer er erklært for legal forsvarskrig.
 2. Eksport av våben og ammunisjon må alene foregå til legale regjeringer.

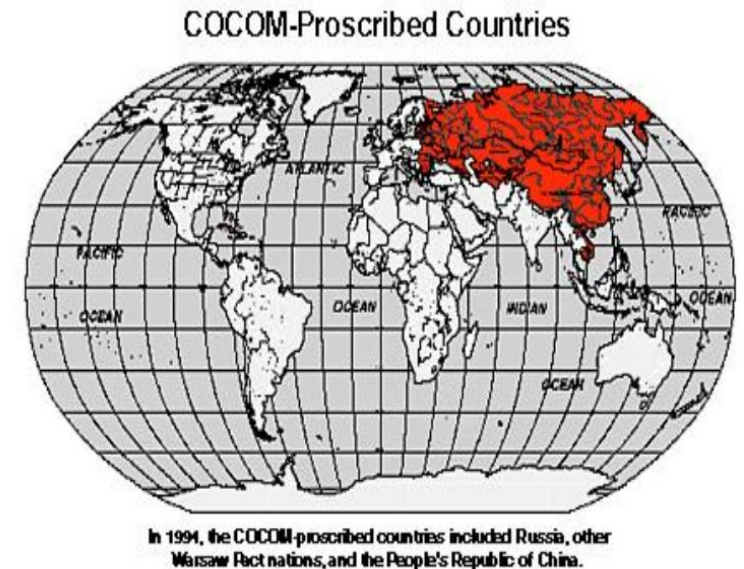

mandag 6.august 1945

Hiroshima

COCOM- Coordinating Committee for Multilateral Export Controls

- Opprettet i 1949 etter Sovjetunionens første atomprøvesprengning.
- Målsetning: hindre at avansert teknologi og militært utstyr ble eksportert fra vestlige land til Sovjetunionen og dens allierte.
- Formål: Å koordinere eksportkontroll blant NATO-land og allierte for å forhindre at kommunistblokken fikk tilgang til strategiske teknologier og varer.
- Bestod av NATO + Japan (totalt 17 land).
- Operasjon: Basert på konsensus – ingen formell traktat.

Coordinating Committee for Multilateral Export Controls

- COCOM kontrollerte:
 - Våpen og militært utstyr,
 - Kjernefysiske varer og teknologi,
 - Datamaskiner og elektronikk
 - Dual-use varer og teknologi
- Eksport til Østblokken krevde godkjenning, men mange produkter ble forbudt.
- COCOM regnes som en forløper til moderne eksportkontrollregimer, og
- Erfaringene fra COCOM brukes fortsatt i strategisk handelspolitikk
 - særlig i forhold til teknologi og nasjonal sikkerhet.

Cubasaken – 1958 og '59

- Lillejuleaften 1958 seilte et skip – MS Bleichen - ut Drammensfjorden.
- I lasten var det håndgranater og ammunisjon
- Verdi : 4 millioner norske kroner (ca. 80 millioner kroner i dag)
- Destinasjon : Cuba
- Sluttbruker : Batista-regimet

Da skipet kom frem til Cuba den 17. januar 1959 hadde Fidel Castro allerede tatt kontroll.

Da det ble kjent at Regjeringen hadde gitt tillatelse til leveransen, ledet det i mars 1959 til et mistillitsforslag fra en samlet borgerlig opposisjon.

**Mistillitsforslag på salget
ammunisjonen til Cuba**
fremmet av de borgerlige partiledere
i Stortinget –
FORSLAGET TIL BEHANDLING PÅ ONSDAG

Og er de det — da synes det som har foregått å være et klart brudd på de prinsipper som den norske stat tidligere har fulgt, hvor det har vært et grunnprinsipp at Norge har holdt seg unna salg av krigsmateriell til land som er i borgerkrig. Jeg tror det er imot det norske folks følelse og innstilling og uforenlig med de prinsipper vi tidligere har fulgt, å gi oss til å selge ammunisjon og våpen og dermed gi militær støtte til diktaturstater.

Hele Stortinget beklager våpen-eksporten

Men Arbeiderpartiet vil ikke gi uttrykk for noen mistillid

Statsministeren innrømmer at man la for stor vekt på sysselsettingen og støttes av partiet

Statsminister Einar Gerhardsen innrømmer i Stortinget idag at Regjeringen ved å tillate våpeneksporten til Cuba hadde lagt for stor vekt på sysselsettingsproblemet ved Rausfos ammunisjonsfabrikken. Han trakk videre opp strenge prinsipielle retningslinjer for Regjeringens fremtidige behandling av slike saker. På denne bakgrunn fremmet Arbeiderpartiets gruppeformann, Nils Hønsvald, et forslag der Stortinget understreker statsministerens prinsipielle erklæring. Bondepartiets parlamentariske leder, Per Børseth, hadde i forrige uke uttrykt sin mistillid til Regjeringen.

1959 vedtaket aka 59-vedtaket

- Stortinget 11. mars 1959. Statsminister Gerhardsen erklærer:
«det skal ved avgjørelse i eksportkontrollsaker, legges vekt på de utenriks- og innenrikspolitiske vurderinger, og hovedsynspunktet bør være at Norge ikke vil tillate salg av våpen og ammunisjon til områder hvor det er krig eller krig truer, eller til land hvor det er borgerkrig.»
- Samme dag vedtok Stortinget enstemmig følgende:
«Stortinget vil sterkt understreke at eksport av våpen og ammunisjon fra Norge bare må skje etter en omhyggelig vurdering av de uten- og innenrikspolitiske forhold i vedkommende område. Denne vurdering må etter Stortingets mening være avgjørende for om eksport skal finne sted.»

Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons (NPT)

- Vedtatt: 1968 -Trådte i kraft: 1970
- Antall medlemsland: 191 stater (nesten alle verdens land)
- Avtalen om ikke-spredning av kjernevåpen - internasjonal avtale for å forhindre spredning av atomvåpen og fremme fredelig bruk av kjernekraft.
- NPT - har tre hovedpilarer:
 - Ikke-spredning
 - Land som ikke har atomvåpen skal ikke skaffe seg dem.
 - USA, Russland, Kina, Frankrike og Storbritannia skal ikke overføre dem til andre.
 - Nedrustning
 - Fredelig bruk av kjernekraft

1974 – India utfordrer NPT

- Indias første prøvesprengning "Smiling Buddha» 18. mai 1974
- India ble den sjette nasjonen i verden med atomvåpenkapasitet
- Senere også; Pakistan (1998), Israel (?), Nord-Korea(2006), Sør-Afrika (1979 – 1989)

Nuclear Suppliers Group - NSG

- Etablert i 1975 som respons fra «vesten» på Indias første atomprøvesprengning
- Formål - Utvikle retningslinjer for eksport av kjernefysisk teknologi og varer, for å forhindre at den brukes til våpenutvikling

Sør-Afrika - WMD program

- Sør-Afrika hadde på 1970- og '80-tallet et hemmelig atomvåpenprogram.
- Programmet ble avsluttet i 1989 mens en syvende bombe fremdeles var under bygging.
- Innen utgangen av 1993 var alle våpnene og våpenproduksjonsanleggene ødelagt.

“and they shall beat their swords into plough shares”

Australia-Gruppen (AG)

- AG etablert i 1985.
- Respons på bruk av kjemiske våpen under Iran-Irak-krigen.
 - Irak brukte bl.a. sennepsgass og nervegass mot iranske styrker og kurdiske sivile.
- Gruppen har som mål å hindre spredning av kjemiske og biologiske våpen (CBW) ved å koordinere eksportkontroll mellom medlemslandene.
- Bidrar til listeføring av visse kjemikalier, biologiske agenter, utstyr og teknologi som kan bidra til utvikling av kjemiske og biologiske våpen.

The Australia Group

Missile Technology Control Regime (MTCR)

- MTCR er et multilateralt eksportkontrollregime etablert for å begrense spredningen av missilteknologi som kan brukes til å levere masseødelegglesesvåpen (WMD).
- Etablert: 1987
- Initiativtakere: G7-landene – USA, Storbritannia, Frankrike, Tyskland, Italia, Canada og Japan
- Bakgrunn: Økende bekymring for at missilteknologi kunne brukes som leveringsmiddel for atomvåpen og andre WMD.

Missile Technology Control Regime

1987 – Sikkerhetspolitisk storm

- NATO kunne oppdage og identifisere ubåter fra Sovjet, eksempelvis Yankee II på avstander opp til 320 km (200 miles)
- Nesten over natten ble deteksjonsavstanden for nye sovjetiske ubåter redusert til omlag 16 km (10 miles)
- Hva hadde skjedd?

Sikkerhetspolitisk storm

- I 1987 ble det avslørt at Toshiba sammen med KV hadde levert åtte datastyrte dreiebenker til Sovjetunionen mellom 1982 og 1984, en handel som krenket CoCom-regler.
- Sommeren 1987 tordnet amerikanske senatorer mot KV og anklaget firmaet for forræderi mot hele den vestlige verden.

100 COCOM-BRUDD: KV har systematisk brutt reglene for eksport til østblokken siden 1974. Ved flere anledninger har de også gitt feilaktige opplysninger til Handelsdepartementet, opplyste etterforskningsleder Tore Johnsen i går. (NTB-foto.)

«RUSSENE FIKK ALT DE BA OM»

Aftenposten Torsdag 18. juni 1987

Senatskomité vil straffe KV hardt

Amerikanske senatorer vil ikke ta med silkehansker på Kongsberg Våpenfabrikk etterat bedriften har brutt reglene for salg av teknologi til Øst-blokken.

Heinz, partifellen Jake Garn fra Utah og demokrat Richard Shelby fra Alabama brukte bred penn da de omtalte KVs og Toshiba uiovlige salg av utstyr for produksjon av stillestående ubåtpropeller.

Avskyelig

De benyttet uttrykk som avskyelig, sa at Norge og Japan ikke bærer sin del av de felles forsvarsbyrder, at sel-skapene bare var ute etter profitt mens deres regjerin-

og det norske forsvar, sier han.

Skulle saken ramme KVs forhåpninger om salg av Penguin-raketten til USAs marine, vil det være særdeles alvorlig for bedriften. — Vi må derfor legge vekt på å få frem at Penguin-programmet gjelder alliansens felles beredskap, sier Glad.

Til anklagene fra senator Shelby om at det var profitt-hensyn som lå bak eksporten, sier Glad at et slik utsagn understreker hvilken formida-

Førmannen i Senatets forsvarskomité, Sam Nunn, tok imot forvarssminister Johan Jørgen Holst til et femten minutters langt møte i går.

Minst tre KV-høringer i USA

- Skandale et mildt ord

— Skandale er en mild beskrivelse av avsløringen på KV. Det sier tidligere sjef for datadivisjonen, Egil Eikem. Han er sjokkert over at en kjerne med ansatte under hans ledelse har drevet med ulovlig data-salg til Østblokken. Eikem innrømmer at det har vært en svakhet i KVs sikkerhets-opplegg, og sier at det er klanderverdig. Avsløringen er bare det siste takraset som har truffet den nye KV-sjefen Jan Thorstein Jørgensen med full kraft. Han sier at det viktigste nå er å for-klare amerikanerne forskjellen på gamle

KONGSBERG VÅPEN HAR MINIMALE SJANSER I USA-MARKEDET

Holst i kamp for KV

Regjeringen satser nå sterkt for å bevare de norske interesser overfor USA i KV-skanda-len. Blide forsvarssminister Johan Jørgen Holst (bildet) og statssekretæren i Handelsde-partementet, Kurt Stølenberg, er borti om å vise til Washington for å informere Kongres-sen om norske tiltak. Overfor Aftenposten un-derstreker utenriksministeren at det ikke nye r norske sikkerhetspolitiske interesser som står på spill.

KV har gjennomført en rekke salg i strid med Cocom-reglene til bl.a. verft i øst-statene, he-ter det i nye informasjonen som Norge har mottatt fra USA. Amerikanerne er «forban-nets», sier en informert norsk kilde. KV's sjan-ser til å selge i USA vurderes som minimale. Troen på at KV-ledelsen ikke var innblandet er sterkt svekket i USA. Vestlig våben-strategi — basert på stor teknologisk overlegenhet — må nå endres langt raskere enn ventet.

Eksportkontrollloven - 1987

Wassenaar Arrangement (WA)

- WA etablert i 1996 som en etterfølger til COCOM*
- Formål
 - Hindre destabiliserende akkumulering av strategiske varer og teknologi
 - Bidra til internasjonal sikkerhet og stabilitet
 - Fremme åpenhet og ansvarlighet i våpenhandel og eksport av sensitiv teknologi
- > 96% av DEKSAs virksomhet har sitt utgangspunkt i varer og teknologi regulert av WA
- * *Etter Sovjetunionens fall (1991) ble COCOM oppløst i 1994.*

THE WASSENAAR ARRANGEMENT
On Export Controls for Conventional Arms and Dual-Use Goods and Technologies

Chemical Weapons Convention (CWC)

- CWC
 - Vedtatt: 1992
 - Trådte i kraft: 1997
 - Medlemsland: 193 stater (nesten universell tilslutning)
- CWC forbyr utvikling, produksjon, lagring og bruk av kjemiske våpen.
- Den er en av de mest omfattende nedrustningsavtalene i moderne tid.
- Organisasjon: OPCW (Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons) i Haag overvåker gjennomføringen.

OPCW

Chemical Weapons Convention

Eksportkontrollens rolle

- Motvirke lokale, regionale og globale sikkerhetsutfordringer gjennom regulering av strategiske varer, teknologi
- Historisk sett reaktiv – respons på konkrete hendelser og trusler
- Fra 2022 - det geopolitiske bildet er tiltagende dynamisk og utfordrende
- Forvaltningen av eksportkontrollrammeverket påvirkes
- Er fremtidens eksportregulering tiltagende proaktiv?

man må kjenne fortiden
for å forstå nåtiden
(og planlegge for fremtiden)

DEKSA

Direktoratet for
eksportkontroll og sanksjoner

Veiledning på regelverket

Eksportkontrollen - 1987

- **Varer og teknologi**
 - som kan være av betydning for andre lands utvikling, produksjon eller anvendelse av produkter **til militært bruk eller som direkte kan tjene til å utvikle et lands militære evne,**
 - eller som kan benyttes **til å utøve terrorhandlinger,** jf. straffeloven § 131,
- **Må ikke utføres fra Norge uten særskilt tillatelse.**

Loven peker også til at det kan :

- settes forbud mot at det uten særskilt tillatelse ytes tjenester samt drives handel med, formidler eller bistår ved salg av våpen og militært materiell
- settes vilkår for tillatelsene

DEKSA

Direktoratet for
eksportkontroll og sanksjoner

Eksportkontrollloven

Gjelder for Svalbard og Jan Mayen.

Eksportkontrollforskriften

§ 1. Hva forskriften omfatter:

Forskriften gjelder eksport av nærmere angitte varer, teknologi, herunder immaterielle ytelser, tekniske datapakker eller produksjonsrettigheter for varer, samt visse tjenester.

Særlige bestemmelser gjelder for eksport av angitte ytelser fra en leverandør i en EØS-stat til en mottaker i en annen EØS-stat når det uttrykkelig fremgår av denne forskrift.

§ 2. Definisjoner

Forskriften - Lisensplikt

§ 3. Lisensplikt

Eksport av visse varer, nærmere angitt teknologi, herunder immaterielle ytelser, tekniske datapakker eller produksjonsrettigheter for varer eller visse tjenester krever lisens fra DEKSA om ikke annet følger av denne forskrift.

DEKSA avgjør i tvilstilfeller om en ytelse er lisenspliktig eller ikke. Lisensplikten gjelder også ved eksport av varer fra tollager.

§ 4. Lisensplikt etter varelistene

Eksport av varer og teknologi oppført på **liste I, liste II og liste III** som utgjør vedlegg til denne forskrift, krever lisens.

Lisensplikten knyttet til liste I gjelder også for materiell som har vært særlig konstruert eller modifisert for militært formål, uavhengig av nåværende tilstand

§ 5. Lisensplikt for tjenester

§ 6. Lisensplikt for handel og formidling

Forskriften - Lisensplikt

THE WASSENAAR ARRANGEMENT
On Export Controls for Conventional Arms and Dual-Use Goods and Technologies

- Varelister, jf. §4
- Norge fult ut harmonisert med EU sine felleslister
- Liste I = EU Common Munitions List
- Liste II = EU Common Dual Use List
- Oppdateres med noe forsinkelse
- L-III, Nasjonal liste – teknisk konsensus
- Kontrollteksten er fremforhandlet i EK-Regimene:
 - EU Common ML = Wassenaar Arrangements (WA)
 - EM Common Dual Use = WA, MTCR, NSG, AG, CWC
 - L-III = WA - teknisk konsensus

The Australia Group

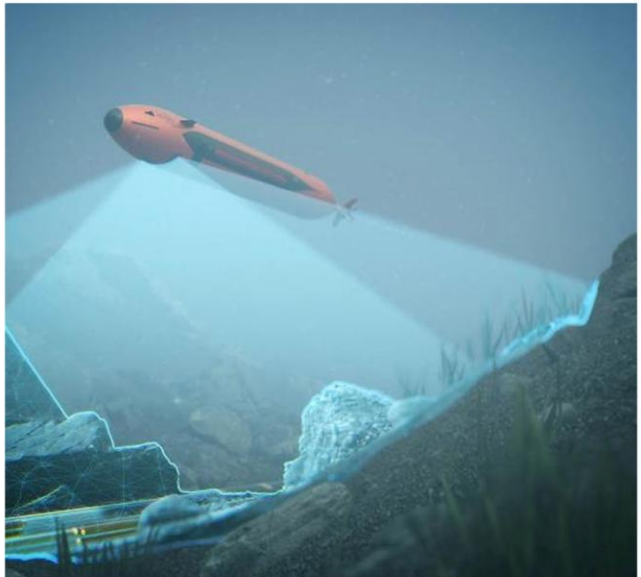
Chemical Weapons Convention

Vareliste I

EU Common Munitions List

Forsvarsmateriell

Vareliste II

EU Common Dual Use List

Flerbruksvarer

Vareliste III

Nasjonal liste

Forskriften – Vareliste I, forsvarsrelaterte varer

ML1 Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller mindre, våpen med kaliber < 12,7 mm

ML2 Glattboret våpen med kaliber 20 mm eller større, våpen med kaliber >12,7 mm

ML3 Ammunisjon

ML4 Bomber, torpedoer, raketter, missiler og eksplosiver

ML5 Ildledningsutstyr

ML6 Kjøretøyer

ML7 Kjemiske og biologiske giftige midler og materialer

ML8 Energetiske materialer

ML9 Krigsskip, marint utstyr

ML10 Luftfartøyer

ML11 Annet elektronisk utstyr

ML12 Våpensystemer med høy kinetisk energi

ML13 Ballistisk beskyttelse

ML14 Militært treningsutstyr

ML15 Billed-/videoutstyr

ML16 Halvfabrikatkomponenter for utstyr på listen

ML17 Diverse utstyr

ML18 Produksjonsutstyr

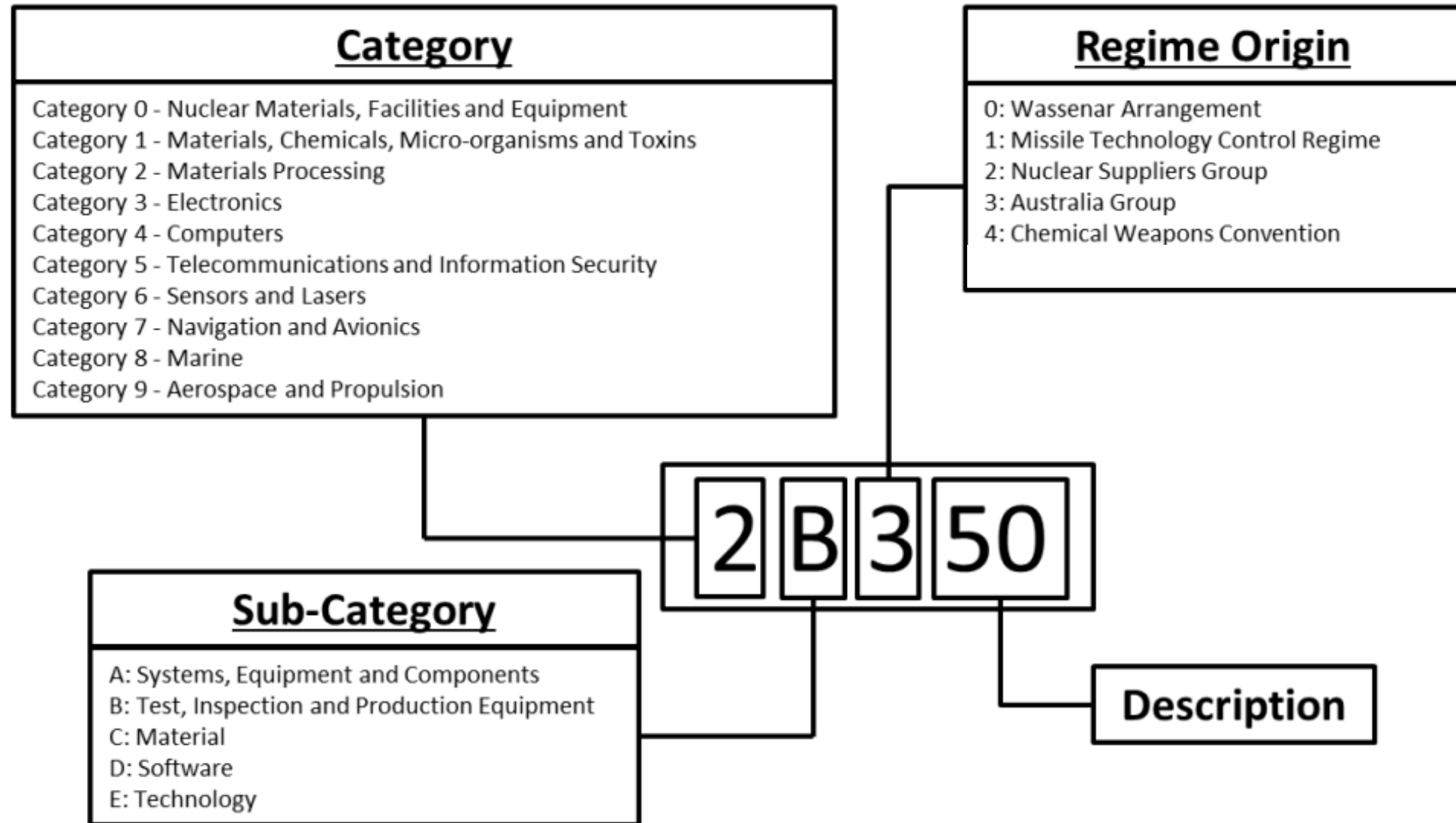
ML19 Energivåpen

ML20 Superledende utstyr

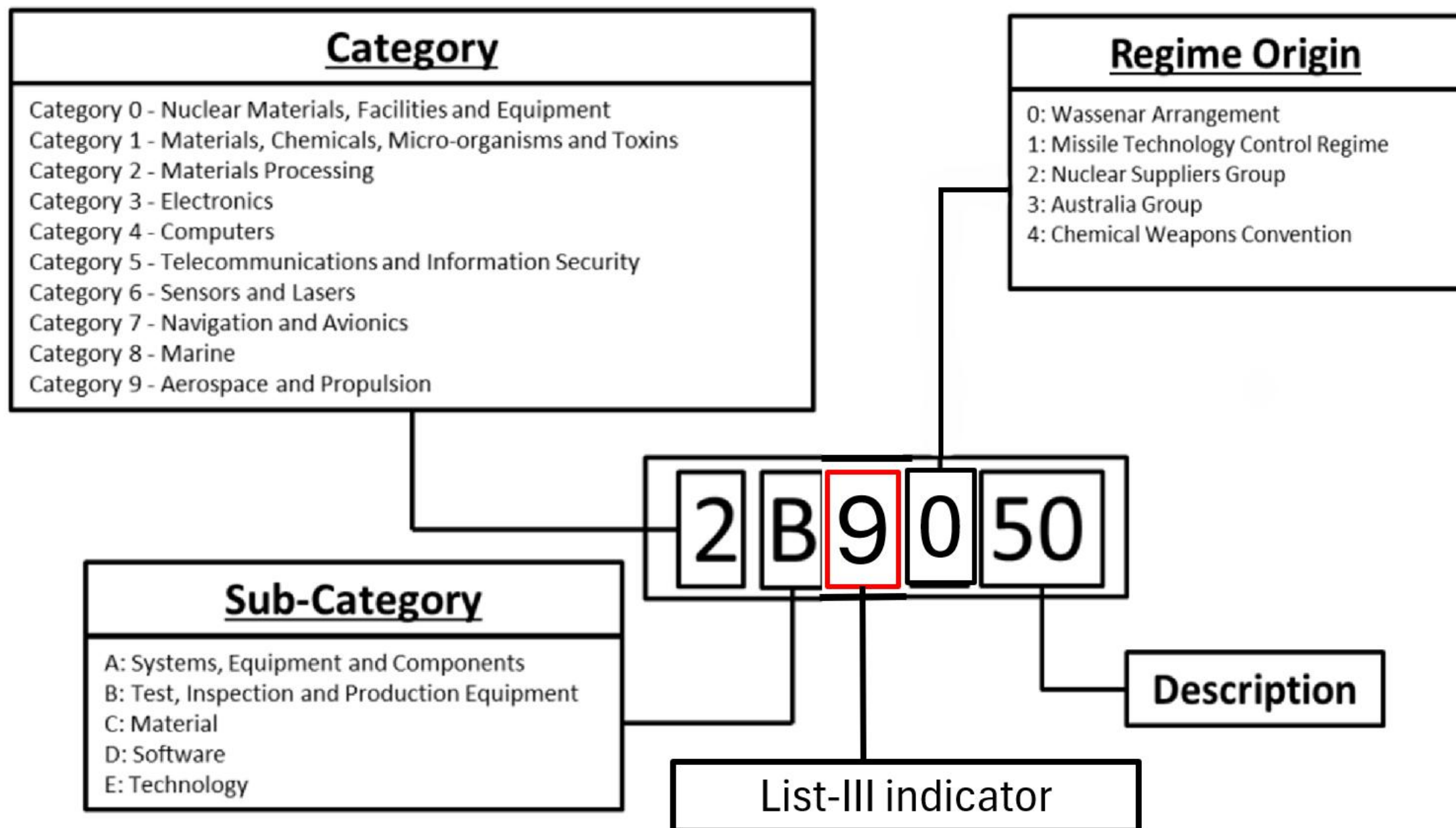
ML21 Programvare

ML22 Teknologi

Forskriften – Vareliste II, flerbruksvarer

NASJONAL LISTE - VEDLEGG III

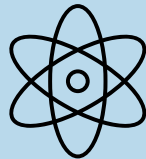

§ 7 - Lisensplikt for øvrige varer, teknologi og tjenester

§ 7 a

MØV

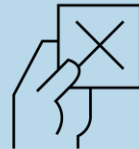
Bestemmelsen viser til situasjoner der eksporten har knytning til **masse-ødeleggelsesvåpen**.

§ 7 b

Våpenembargo

Bestemmelsen viser til situasjoner der eksporten har knytning til **militær bruk i et land underlagt sanksjoner**.

§ 7 c

1959-vedtaket

Bestemmelsen viser til situasjoner der eksporten har knytning til **militær bruk i områder hvor det er krig, krig truer eller borgerkrig**.

§ 7 d

Sikkerhetspolitisk

Bestemmelsen viser til situasjoner der eksporten **kan utvikle militær evne i strid med norske forsvars- og sikkerhetsinteresser**.

§ 8. Unntak fra lisensplikt

Lisensplikten i § 3, jf. § 4–§ 7, gjelder ikke for:

- a) varer oppført på vedlegg II og III i utenlandsk eie og som returneres til utlandet etter å ha vært midlertidig innført til Norge i forbindelse med utstilling og demonstrasjon, eller som returneres til utlandet etter å ha vært midlertidig innført til Svalbard eller Jan Mayen i forbindelse med sivil forskningsaktivitet
- b) redningsutstyr og oljevernutstyr som utføres i forbindelse med hjelpeaksjoner
- c) skytevåpen, våpendeler og ammunisjon som utføres i henhold til våpenloven, jf. forskrift 7. mai 2021 nr. 1452 om våpen, skytevåpen, våpendeler og ammunisjon, kapittel 10
- d) varer som utføres til den europeiske romorganisasjonen ESA, eller en representant for denne, og som er strengt nødvendig for organisasjonens offisielle virksomhet. Unntaket gjelder bare for leveranser til ESAs medlemsland
- e) varer oppført på vedlegg II og III som utelukkende er i transitt gjennom Norge, når avsender og mottaker befinner seg utenfor Norge. Det samme gjelder varer oppført på vedlegg I dersom både avsender og mottaker befinner seg innenfor EØS

§ 8. Unntak fra lisensplikt

Lisensplikten i § 3, jf. § 4–§ 7, gjelder ikke for:

- f) varer, teknologi og tjenester til bruk på norsk kontinentalsokkel
- g) varer, teknologi og tjenester til bruk om bord på norskeide skip under norsk flagg og norskeide luftfartøyer, i utenriksfart
- h) forsvarsrelaterte varer og flerbruksvarer som eies eller disponeres av norsk forsvars- eller politimyndighet når varene skal benyttes av norske styrker i utlandet. Unntaket gjelder også for slike varer når de inngår i flernasjonalt logistikkstøtte som nevnte myndigheter har inngått avtale om, eller som sendes ut for reparasjon, vedlikehold, oppdatering eller lignende, med retur til Norge. Forsvars- og politimyndighetene skal hvert år, innen 15. februar, sende rapport til Direktoratet for eksportkontroll og sanksjoner om all utførsel av forsvarsrelaterte varer som nevnt ovenfor i det foregående kalenderår
- i) forsvarsrelaterte varer og flerbruksvarer som eies eller disponeres av et NATO-lands eller en EØS-stats forsvars- eller politimyndighet som er lagret i Norge eller som returneres til utlandet etter å ha vært midlertidig innført til Norge i forbindelse med oppdrag, øvelse eller trening

§ 8. Unntak fra lisensplikt

Lisensplikten i § 3, jf. § 4–§ 6, gjelder ikke for:

a) Grunnforskning

b) Universiteter, høyskoler, helseforetak, offentlige forskningsinstitutter og forskningsinstitutter som mottar statlig grunnbevilgning ved eksport av teknologi oppført på vedlegg II og III som ytes her i landet til statsborgere av EØS- eller NATO-land

Forskrift – Registrering, Rapportering, Oppfølging

§ 17. Rapportering

- Leverandøren skal rapportere til DEKSA kvartalsvis, på fastsatt skjema, om all eksport og overføring av forsvarsrelaterte varer oppført på liste I.
- Tilsvarende for liste-II og -III til militær sluttbruk
- Det skal rapporteres i hele kroner.

Forskrift – Registrering, Rapportering, Oppfølging

§ 18. Arkivering

Leverandøren skal oppbevare registre og lisenser i minst ti år fra utløpet av det kalenderåret eksporten fant sted. DEKSA kan pålegge leverandøren å fremvise denne dokumentasjonen.

§ 19. Informasjon om vilkår

Leverandøren skal informere mottakerne om vilkår for lisensen, herunder begrensninger i forbindelse med sluttbruk eller re-eksport.

Forskrift - Registrering, Rapportering, Oppfølging

§ 20. Oppfølging av eksport

Leverandøren skal påse det som overføres eller eksporteres:

- er i samsvar med innvilget lisens,
- går til fastsatt bestemmelsessted,
- ikke fraviker godkjent beskrivelse eller kvantum angitt i lisensen,
- samt at eksporten skjer innen den gyldighetstid; og
- på de særlige vilkår som er fastsatt i lisensen.

VIKTIG – Kun gyldige lisenser vil kunne forlenges/endres

§ 21. Kontroll ved eksport

Leverandøren skal ved eksport av lisenspliktige varer og teknologi legge frem gyldig lisens for tollmyndigheten senest ved fremleggelse av tolldeklarasjon

Forskrift – Generelle bestemmelser

Lisenssøknad fremmes via Min side av den som har fullmakt til å handle på leverandørens vegne.

- Leverandøren skal legge frem alle opplysninger og dokumentasjon som DEKSA finner nødvendig for behandling av søknaden.
- At bindende avtaler er inngått eller at betaling er mottatt vil ikke kunne legges til grunn for innvilgelse av tillatelse til utførsel.
- Ved avtaler om eksport av lisenspliktige varer bør det alltid tas forbehold om at søknad om lisens innvilges.

Forskrift – Generelle bestemmelser

§ 23. Vilkår for innvilgelse av lisens

§ 24. Sluttbrukererklæring

§ 25. Tilbakekalling av lisens

§ 26. Endring, forlengelse og overdragelse av lisens

§ 27. Retur av lisens

DEKSA

Direktoratet for
eksportkontroll og sanksjoner

Globalt ansvar – nasjonal trygghet

deka.no

LinkedIn:

